

Сидоренко Наталя Олегівна,

*доцент кафедри менеджменту, к.держ.упр., Інститут підготовки кадрів державної
служби зайнятості України, м. Київ
ORCID 0000-0001-8734-9704*

Шкурат Іван Вікторович,

*доцент кафедри менеджменту, д.держ.упр., Інститут підготовки кадрів державної
служби зайнятості України, м. Київ
ORCID 0000-0002-8810-2890*

УДК 35.078+351(477)

doi: 10.34213/db.21.01.24

НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ, ЯК СКЛАДОВА ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Стаття присвячена дослідженню теоретичних аспектів надання адміністративних послуг як складової публічних послуг. З'ясовано, що під терміном “послуга” слід розуміти корисну дію, яка допомагає іншому, досягаючи при цьому чітко визначену мету та використовуючи різного роду інструменти для її досягнення. Розглянуто основні підходи до трактування сутності поняття “публічні послуги”. Встановлено, що під публічними послугами слід розуміти суспільно важливу роботу державних та місцевих органів влади, установ та організацій, які їм підпорядковуються, покликану задовольняти суспільні потреби та запити. Розкрито сутність поняття “адміністративні послуги”, що дало дійти висновку, що адміністративні послуги є головним елементом публічних послуг, які надають органи публічної влади, та які пов'язані із виконанням владних повноважень. Розглянуто головні ознаки притаманні адміністративним послугам.

Ключові слова: послуга, публічні послуги, адміністративні послуги, державні та місцеві органи влади, органи публічної влади, ознаки адміністративних послуг.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день найважливішою рушійною силою розвитку будь-якої демократично розвиненої держави вважається ефективно організована система надання публічних послуг. Євроінтеграційні напрями вітчизняного розвитку потребують кардинальних трансформаційних змін та реалізації цілої низки реформ в сфері надання таких послуг. Оскільки

брак демократичних звичаїв у системі взаємодії між владними органами та інститутом громадянського суспільства, небажання публічних службовців розробляти та впроваджувати дієві політики та відсутність офіційно визначених стереотипів їх професійної діяльності можуть негативно позначитися на довірі суспільства до діяльності влади та репутації держави в цілому. Обов'язок владних структур – довести громадянам України, що роль держави полягає не в управлінні суспільством, а в наданні йому якісних послуг. Тому головний обов'язок роботи владних органів полягає у доведенні суспільству того, що держава не повинна ним управляти, а надавати якісні послуги. Через це на даний час доволі важливо докласти чимало зусиль над забезпеченням належного рівня якості надання публічних послуг в Україні. Проте в процесі реалізації даного завдання існує чимало перешкод, оскільки система надання публічних послуг досі досконало не розкрита та має певні протиріччя та відмінності. Так, спостерігається брак не лише єдиного розуміння сутності та видів публічних послуг, а й єдиного трактування сутності поняття адміністративні послуги, які вважаються складовим елементом публічних послуг.

Аналіз останніх публікацій. Дослідженням теоретичних аспектів адміністративних послуг, зокрема як складової публічних послуг займаються такі науковці як К. К. Афанасьєв [1], І. В. Венедіктова [2], О. І. Григораш [3], Ю. В. Даньшина [4], І. І. Котюк [5], К. В. Ніколаєнко [6], М. І. Ославський [7], Ж.-Б. Сей [11], Л. К. Терещенко [12], В. П. Тимошук [13], С. І. Чаусовська [14], Ю. П. Шаров [15] та інші.

Мета статті полягає у проведенні дослідження теоретичних аспектів надання адміністративних послуг як складової публічних послуг.

Виклад основного матеріалу. Загальновідомо, що існує надзвичайно широкий спектр послуг, які надають державні та місцеві органи влади. З метою визначення послуг, які надаються виконавчими органами влади та які виступають важливою передумовою реалізації суспільних прав та свобод, чинна нормативно-правова база передбачає застосування різних понять, які

вважаються синонімами, серед яких “публічні послуги”, “управлінські послуги”, “адміністративні послуги” та багато інших. Зокрема Концепція адміністративної реформи в Україні передбачає використання таких термінів як “публічні послуги” та “управлінські послуги”, проте не передбачає чітких відмінностей між ними. Тому на нашу думку, деякі науковці виправдано стверджують, що у випадку коли ми не розуміємо сутності адміністративних послуг та їх розбіжності між іншими видами публічних послуг, то можна опинитися у небезпечному становищі. Через це, беручи до уваги все вище зазначене варто розкрити співвідношення між цими категоріями.

Почнемо з визначення поняття “послуга”. Зауважимо, що найбільшого поширення отримало формулювання послуги як економічної категорії. Ідея обміну послугами та науковий напрям організації надання послуг був уперше представлені Ж. Сеємом у його “Трактаті з політичної економії”, написаному у 1803 р. Він вважав, що в процесі виробництва утворюються не стільки матеріальні блага, як послуги, і навіть відносини між робітником та капіталістом він розглядає як обмін послугами [11].

На сьогоднішній день не лише між вітчизняними, але й між зарубіжними науковцями точиться тривала суперечка щодо різноманітності підходів до трактування сутності поняття “послуга”. Це підтверджує багатоаспектність даної категорії та великий спектр послуг. У той же час загальним у трактуванні послуг є розуміння їх в якості роботи надавачів послуг, яка покликана задовольнити потреби споживачів даних послуг. Так, під терміном “послуга” слід розуміти корисну дію, яка допомагає іншому, досягаючи при цьому чітко визначену мету та використовуючи різного роду інструменти для її досягнення. Варто зауважити, що поняття “публічні послуги” є також складною категорією, яка вимагає аналізу сутнісних ознак.

В англійській мові для позначення категорії “публічні послуги” вживається термін “public services”. Але через нюанси перекладу, так само як термін “public administration” перекладається як “публічна адміністрація” або “державне управління”, замість терміна “публічні послуги” у нас спочатку

вживався термін “державні послуги”. У Концепції адміністративної реформи в Україні [9] паралельно використовувався і термін “управлінські послуги”. При цьому особливої межі між ними не проводилося. Останнім часом найбільш уживаним став термін “адміністративні послуги”, оскільки справедливо вважається, що категорія “управлінських послуг” вже має своє змістове навантаження в економічній науці [12].

Для відокремлення поняття “публічні послуги” від суміжних, О. Григораш виділяє декілька підходів до визначення цього поняття:

1) поняття “публічна послуга” використовується для характеристики управлінської діяльності органів публічної влади (а також державних і місцевих службовців), пов’язаної з їх роботою із громадянами, підприємствами, установами, організаціями;

2) за допомогою публічних послуг визначаються дії публічних суб’єктів з організації обслуговування населення, підприємств, установ, організацій, надання їм життєво необхідних благ. Ця управлінська діяльність має дещо інший характер, аніж у попередньому випадку: йдеться про організацію діяльності тих господарюючих суб’єктів, які займаються наданням послуг населенню;

3) публічні послуги, що надаються населенню у режимі цивільно-правового регулювання, але мають масовий характер, відповідальність за організацію яких несе орган публічної влади [3, с. 74].

На думку Ю. Даньшиної, публічні послуги – це такий вид послуг, які надаються органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування (адміністративними органами) з метою забезпечення прав, свобод й охоронюваних законом інтересів фізичних осіб та прав і законних інтересів юридичних осіб, надання яких пов’язане з реалізацією владних повноважень. Діяльність адміністративних органів не пов’язана з реалізацією їх владних повноважень, не є публічно-владними послугами, і категорія так званих платних послуг господарського характеру (ксерокопіювання, ламінування, надання бланків тощо) повинна зникнути як негативне явище для суспільства [4].

Концепція розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади в Україні розглядає сферу публічних послуг як таких, що надаються органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями, які перебувають в їх управлінні [10]. І. В. Венедіктова визначає публічну послугу як “суспільно значущу діяльність аргіогі чітко регламентовану законодавством, для якої характерним є добровільний інтерес споживача послуги та індивідуальний характер її надання будь-якій особі, яка має на це право або звертається за реалізацією своїх прав, свобод і законних інтересів, на рівних підставах безоплатно або в межах цін, визначених державою” [2, с. 89].

С. І. Чаусовська запропонувала таке визначення поняття “публічні послуги” – це діяльність органів публічної влади, об’єднань громадян, фізичних осіб, інших суб’єктів різних рівнів, що здійснюється за рахунок публічних і приватних коштів, з надання (передачі) фізичним і юридичним особам певних матеріальних чи нематеріальних благ, які є соціально значущими та приносять користь суспільству й державі. Крім того, автор пропонує визначити такі ознаки публічної послуги:

- скерована діяльність на задоволення певних потреб фізичних і юридичних осіб;
- здійснюється за зверненням фізичних чи юридичних осіб;
- надається безпосередньо під час особистого контакту із заявником;
- має нематеріальний характер та чітку адресну спрямованість;
- є невід’ємною від суб’єктів надання послуги;
- характеризує суб’єкт надання послуг;
- має соціальну значимість;
- зумовлена публічним інтересом;
- забезпечена фінансовими ресурсами від будь-яких типів публічних інституцій;
- принципи і процедури надання послуг закріплені у нормативно-правових актах [14, с. 104–105].

Таким чином, беручи до уваги вище зазначене можна дійти висновку, що публічним послугам притаманний публічний характер, висока суспільна роль, відповідальність та гарантування їх надання. У документах нормативно-правовій документації можна спостерігати брак чіткого розмежування публічних та приватних послуг. Через існування чималої кількості підходів до розуміння поняття “публічні послуги”, зокрема які вище зазначені, виникає потреба у їх узагальненні. На нашу думку, під публічними послугами слід розуміти суспільно важливу роботу державних та місцевих органів влади, установ та організацій, які їм підпорядковуються, покликану задовольняти суспільні потреби та запити.

Повертаючись до предмета дослідження проблеми, визначення поняття адміністративної послуги, доцільно звернути увагу на підхід І. Котюка, який за результатами узагальнення наукової думки щодо визначення адміністративної послуги вирізняє декілька підходів: 1) як характеристика діяльності органів державної влади щодо громадян, підприємств, організацій; 2) як діяльність органів державної влади щодо обслуговування населення, підприємств, організацій; 3) як послуги, що регулюються цивільним правом, а відповідальність за належну організацію несе орган виконавчої влади. Дослідник також обґрунтовує необхідність уведення “інтегрального” поняття “публічні послуги”, що надаються державними структурами, органами місцевого самоврядування або іншими суб’єктами на рахунок публічних коштів. При цьому адміністративні послуги розглядаються як різновид публічних послуг, поряд із державними, муніципальними (комунальними) та управлінськими. Зміст адміністративних послуг запропоновано розглядати в контексті Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг та обмежитись у визначенні суб’єктного складу органами виконавчої влади. Так, І. Котюк формулює поняття адміністративної послуги як категорію адміністративного права, що породжує адміністративні правовідносини в реалізації суб’єктивних прав фізичної або юридичної особи (за їхньою заявою)

у процесі публічно-владної діяльності адміністративного органу для отримання певного результату [5, с. 106–107].

М. Ославський під адміністративними послугами вважає публічні послуги, що надаються органами виконавчої влади, виконавчими органами місцевого самоврядування та іншими уповноваженими суб'єктами, і надання яких пов'язане з реалізацією владних повноважень [7]. На думку К. Афанасьєва, адміністративні послуги – це публічні (тобто державні та муніципальні) послуги, що надаються органами виконавчої влади, виконавчими органами місцевого самоврядування й іншими уповноваженими суб'єктами, і надання яких пов'язане з реалізацією владних повноважень [1, с. 28].

У Законі України “Про адміністративні послуги” адміністративні послуги визначено як результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків такої особи відповідно до закону. Також цим законом вперше на законодавчому рівні визначені поняття суб'єктів, замовників адміністративних послуг, та суб'єктів їх надання. Тобто суб'єкт звернення – це фізична особа, юридична особа, яка звертається за отриманням адміністративних послуг. Суб'єкт надання адміністративної послуги – орган виконавчої влади, інший державний орган влади, орган місцевого самоврядування, їх посадові особи, уповноважені відповідно до закону надавати адміністративні послуги [8].

У Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади зазначено, що адміністративна послуга – це результат здійснення владних повноважень уповноваженим суб'єктом, що відповідно до закону забезпечує юридичне оформлення умов реалізації фізичними та юридичними особами прав, свобод і законних інтересів за їх заявою (видача дозволів (ліцензій), сертифікатів, посвідчень, проведення реєстрації тощо). Уповноваженим суб'єктом у таких правовідносинах є орган виконавчої влади, орган місцевого самоврядування, державне підприємство, установа, організація, що на виконання закону надає адміністративну послугу [10].

В “Енциклопедичному словнику з державного управління” Ю. Шаров дотримується такого визначення адміністративної послуги: “результат здійснення владних повноважень уповноваженим суб’єктом, що відповідно до закону забезпечує юридичне оформлення умов реалізації фізичними та юридичними особами прав, свобод і законних інтересів за їх заявою (видача дозволів, ліцензій, сертифікатів, посвідчень, довідок, проведення реєстрації тощо). Адміністративна послуга є важливою складовою державних і муніципальних (публічних) послуг” [15].

З метою чіткого розуміння термінології “адміністративна послуга” розглянемо головні ознаки, які, на нашу думку, їм притаманні, а саме:

1) надання адміністративних послуг лише відповідно до заяви чи звернення особи як юридичної, так і фізичної, що пов’язано із забезпеченням головних передумов для виконання їх особистих повноважень з дотриманням визначеного порядку отримання відповідної послуги;

2) наданням адміністративних послуг наділено адміністративні інституції шляхом реалізації виключно владних повноважень. Так, скористатися певною адміністративною послугою можна тільки у належній адміністративній установі чи організації різної форми власності, яка відповідно до законодавства виконує функції публічного управління;

3) право на одержання як юридичною, так і фізичною особою певної адміністративної послуги і належне повноваження адміністративної інституції повинно передбачатися чинним нормативно-правовим забезпеченням;

4) у результаті надання певної адміністративної послуги повинен бути складений адміністративний акт індивідуального характеру (дозвіл чи іншого роду рішення даного органу, відповідно до якого задовольняється звернення особи), який адресується одержувачу адміністративної послуги (особі, які звернулася із заяву до адміністративного органу).

В. Тимошук зазначає, що поряд з обов’язковими ознаками адміністративних послуг існує і другорядна ознака, проте не менш назріла – типовість або ординарність. Ця ознака особливо актуальна для адміністративних послуг, які

можуть надаватися через “універсами послуг”, де спілкування між адміністративним органом і особою фактично є “документальним” і, як правило, не вимагає особистого контакту з особою [13, с. 84].

Узагальнення загальних та особливих ознак адміністративних послуг дає змогу зробити висновки про таку їх особливість, як публічно-владне спрямування, сутність якого можна усвідомити за допомогою синтезу таких слів, як “публічний” (суспільний, відкритий, доступний) та “владний” (тісно пов’язаний із такими словами та словосполученнями: уповноважений; функції держави, державне управління, органи державної влади; особи, наділені адміністративними повноваженнями [6].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, у результаті проведених досліджень виявлено, що термін “адміністративні послуги” зважаючи на чималу кількість підходів до його трактування та їх розбіжність є доволі складним та багатоаспектним поняттям. Головним напрямком дослідження системи надання адміністративних послуг має стати визначення єдиного трактування сутності даного терміну, здатного співвідноситися із практичною діяльністю владних структур. Через це, беручи до уваги вище наведені як в науковому, так і в нормативно-правовому плані підходи до трактування сутності поняття “адміністративні послуги” можна дійти висновку, що адміністративні послуги є головним елементом публічних послуг, які надають органи публічної влади, та які пов’язані із виконанням владних повноважень.

Список використаних джерел

1. Афанасьєв К. К. Адміністративні послуги : навч. посіб. Луганськ : РВВЛДУВС, 2010. 175 с.
2. Венедіктова І. В. Юридична природа публічних послуг. *Вісник Харківського національного університету*. 2009. № 841. С. 88–91.
3. Григораш О. І. Публічні послуги у сфері державного управління: поняття та зміст. *Науковий вісник Чернівецького університету: Правознавство*. 2007. № 385.
4. Даньшина Ю. Теоретичні засади надання адміністративних послуг в Україні. URL:

[http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2011/2011_03\(10\)/11dyvapu.pdf+&cd=13&hl=ru&ct=clnk&gl=ua](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2011/2011_03(10)/11dyvapu.pdf+&cd=13&hl=ru&ct=clnk&gl=ua).

5. Котюк І. Адміністративні послуги як категорія адміністративного права. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2010. № 84/2010. С. 104–107.

6. Ніколаєнко К. В. Адміністративні послуги як різновид публічних послуг. *Держава і право*. 2010. Вип. 47. С. 269–274.

7. Ославський М. І. Виконавча влада в Україні: організаційно-правові засади : навч. посіб. Київ : Знання, 2009. 261 с.

8. Про адміністративні послуги : Закон України від 06.09.2012 р. № 5203-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>.

9. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні : Указ Президента України від 22.07.1998 р. № 810/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/810/98#top>.

10. Про схвалення Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади : розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2006 р. № 90-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/90-2006-%D1%80#Text>.

11. Сэй Ж.-Б. Трактат по политической экономии. URL: <http://ek-lit.narod.ru/saysod.htm>.

12. Терещенко Л. К. Услуги: государственные, публичные, социальные. *Журнал российского права*. 2004. №10. С. 15–23.

13. Тимошук В. П. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України. Київ : Факт, 2003. 496 с.

14. Чаусовська С. І. Поняття публічних послуг та їх класифікація. *Держава та регіони*. 2017. № 1 (57). С. 102–108.

15. Шаров Ю. П. Адміністративна послуга. Енциклопедичний словник з державного управління. Київ : НАДУ, 2010. С. 22.

References

1. Afanasev, K.K. (2010), *Administrativni poslugi* [Administrative services]. Lugansk : RVVLDUVS [in Ukrainian].

2. Venediktova, I.V. (2009). Yurydychna pryroda publichnykh posluh [Legal nature of public services]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu – Bulletin of Kharkiv National University, vol. 841, 88–91* [in Ukrainian].

3. Hryhorash, O.I. (2007). Publichni posluhy u sferi derzhavnoho upravlinnia: poniattia ta zmist [Public services in the field of public administration: concept and content]. *Naukovyy visnyk*

Chernivetskoho universytetu: Pravoznavstvo – Scientific Bulletin of Chernivtsi University: Jurisprudence, vol. 385 [in Ukrainian].

4. Danshyna, Yu. (2011). Teoretychni zasady nadання administratyvnykh posluh v Ukraini [Theoretical principles of providing administrative services in Ukraine]. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2011/2011_03\(10\)/11dyvapu.pdf+&cd=13&hl=ru&ct=clnk&gl=ua](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2011/2011_03(10)/11dyvapu.pdf+&cd=13&hl=ru&ct=clnk&gl=ua) [in Ukrainian].

5. Kotiuk, I. (2010). Administratyvni posluhy yak katehoriia administratyvnoho prava [Administrative services as a category of administrative law]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka – Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv, vol. 84/2010, 104–107 [in Ukrainian].*

6. Nikolaienko, K.V. (2010). Administratyvni posluhy yak riznovyd publicznykh posluh [Administrative services as a kind of public services]. *Derzhava i pravo – State and law, vol. 47, 269–274 [in Ukrainian].*

7. Oslavskyy, M.I. (2009). *Vykonavcha vlada v Ukraini: orhanizatsijno-pravovi zasady* [Executive power in Ukraine: organizational and legal principles]. Kyiv : Znannia [in Ukrainian].

8. Pro administratyvni posluhy: Zakon Ukrainy vid 06.09.2012 r. № 5203-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5203-17> [in Ukrainian].

9. Pro zakhody shchodo vprovadzhennia Kontseptsii administratyvnoi reformy v Ukraini: Ukaz Prezidenta Ukrainy vid 22.07.1998 r. № 810/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/810/98#top> [in Ukrainian].

10. Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku systemy nadання administratyvnykh posluh orhanamy vykonavchoi vlady: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 15.02.2006 r. № 90-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/90-2006-%D1%80#Text> [in Ukrainian].

11. Sej, Zh.-B. Traktat po polytycheskoi ekonomyy. URL: <http://ek-lit.narod.ru/saysod.htm> [in Russian].

12. Tereschenko, L.K. (2004). Uslugi: gosudarstvennye, publichnye, socialnye [Services: state, public, social]. *Zhurnal rossijskogo prava – Journal of Russian Law, vol. 10, 15–23 [in Russian].*

13. Tymoschuk, V.P. (2003) Administratyvna protsedura ta administratyvni posluhy [Administrative procedure and administrative services. Foreign experience and proposals for Ukraine]. Kyiv: Fakt [in Ukrainian].

14. Chausovska, C.I. (2017). Poniattia publicznykh posluh ta yikh klasyfikatsiia [The concept of public services and their classification]. *Derzhava ta rehiony – State and regions, vol. 1 (57), 102–108 [in Ukrainian].*

15. Sharov, Yu.P. (2010). Administratyvna posluha [Administrative services]. Kyiv : NADU [in Ukrainian].

Sydorenko N. O.,

*associate professor of the management department, candidate of sciences in public administration,
Institute of personnel training Ukrainian state employment service training institute, Kyiv
ORCID 0000-0001-8734-9704*

Shkurat I. V.,

*Associate Professor of Management, Doctor of State Administration, Institute of Personnel
Training of the State Employment Service of Ukraine, Kyiv
ORCID 0000-0002-8810-2890*

Provision of administrative services as a component of public services: a theoretical aspect

The article is devoted to the study of theoretical aspects of the provision of administrative services as a component of public services. It has been established that the main duty of the authorities is to prove to the public that the state should not manage it, but provide quality services. Because of this, it is currently quite important to make a lot of efforts to ensure the appropriate level of quality of public services in Ukraine. However, in the process of implementing this task there are many obstacles, as the system of public services is still not fully disclosed and has some contradictions and differences. It has been found that the term “service” should be understood as a useful action that helps others, while achieving a clearly defined goal and using various tools to achieve it. At the same time, it is common in the interpretation of services to understand them as the work of service providers, which is designed to meet the needs of consumers of these services. The main approaches to the interpretation of the essence of the concept of “public services” are considered. It is established that public services should be understood as socially important work of state and local authorities, institutions and organizations subordinate to them, designed to meet public needs and demands. Public services are characterized by public character, high social role, responsibility and guarantee of their provision. As a result of research, it was found that the term “administrative services” due to the large number of approaches to its interpretation and their differences is a rather complex and multifaceted concept. The essence of the concept of “administrative services” is revealed, which led to the conclusion that administrative services are the main element of public services provided by public authorities, and which are related to the exercise of power. The main direction of the study of the system of administrative services should be to determine a single interpretation of the essence of this term, able to relate to the practical activities of government agencies. The main features inherent in administrative services are considered.

Key words: service, public services, administrative services, state and local authorities, public authorities, signs of administrative services.

Надійшла до редколегії 31.05.2021 р.